

Groeten uit ...

Met de ogen ferm gericht op het oosten heeft de EU geprobeerd inhoud te geven aan de 'ene stem' op het gebied van voorzieningszekerheid. Het leek wel of andere geïmporteerde energiebronnen geen bijdrage leverden aan de energiemix van Europa of dat de nieuwe lage koolstofmix het papier al ontstegen was.

Door
Coby van der
Linde

De blik op het oosten beperkte de voorzieningszekerheidsagenda eigenlijk alleen tot gas, vooral Russisch gas, waardoor het beleid wel een erg nauwe (geopolitieke) invulling kreeg. Met de onrust in Noord-Afrika en het Midden-Oosten moet de blik nu schielijk worden gericht op het zuiden en zuidoosten, waar olieleveranties uit Libië aan vooral de zuidelijke lidstaten in het geding zijn, eigenaren van relatief simpele raffinaderijen een probleem hebben, maar ook enkele gasleveranties stokken. Ondanks de hogere olieproductie uit OPEC-landen, heeft Spanje al de eerste vraagmanagement maatregelen genomen om het hoofd te bieden aan de tijdelijke reductie van de Noord-Afrikaanse aanvoer. Vooralsnog is weinig vernomen van de gezamenlijke buitenlandse stem van de EU, tenzij noest wordt gewerkt in het grotere IEA-verband en de inzichten nog niet kunnen worden gedeeld.

Crisismangement

De jeugdwerkloosheid is al jaren geleden aangemerkt als een bron van instabiliteit in de landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Ook is bekend dat enkele landen de olierijkdom notoir niet goed verdelen in de economie, waardoor de scheefgroei wordt verergerd. Immers, veel olie-exporterende landen hebben last van 'Dutch disease'. Het scheppen van veel nieuwe banen voor een jonge bevolking is daardoor extra moeilijk. Andere landen blijken minder een natie dan gedacht en eerder een verzameling van groepen of stammen die niet meer door een deur kunnen. Voor importerende landen is daar weinig aan te doen, behalve de soort van maatregelen die sinds de jaren '70 in IEA-verband zijn genomen. Deze bieden soelaas bij tijdelijke onderbrekingen van de olieaanvoer en bestaan uit een mix van maatregelen die de vraag beperken en het inzetten van strategische olievoorraden. In Europa en Japan wordt een belangrijk deel van de strategische olievoorraad aangehouden in olieproducten, zodat ook raffinageknelpunten kunnen worden opgevangen. In de VS bestaat de voorraad vooral uit ruwe olie. In de afgelopen jaren is de samenwerking met de olieproducerende landen sterk verbeterd. De aankondiging van Saoedi-Arabië om de productie te verhogen, past in die samenwerking; de bekendmaking van de productieverhoging werd overigens gedaan aan het eind van de extra ministeriele ministersbijeenkomst van het IEF op 22 februari jl. en is inmiddels opgevolgd door andere OPEC-landen. De aanwezigheid van bufferproductiecapaciteit in de OPEC-landen

en de bereidheid om deze in te zetten, heeft de slagkracht voor het opvangen van tijdelijke aanvoerdrekingen verhoogd. De markt, zo blijkt uit de prijsontwikkeling, heeft echter een belangrijke maar.

Aanhoudende onrust

De onrust op de internationale oliemarkt wordt gevoerd door de angst voor het domino-effect in andere landen. Immers, de Nigeriense verkiezingen staan ook nog voor de deur, wat tijdelijk nog wat vaatjes kan schelen. De Arabische lente kan wel opgevangen worden met extra productie door landen met buffercapaciteit, maar dan moeten die landen wel stabiel blijven. Vooral de onrust in Bahrein en Oman heeft de zorgen over de stabiliteit in Saoedi-Arabië aangewakkerd. Niet omdat deze landen grote olieproducenten zijn, dat zijn ze helemaal niet, maar vanwege de nabijheid bij Saoedi-Arabië. Er wordt momenteel druk gespeculeerd en over een kam geschoren, waardoor de twijfel over de zekerheid van de korte termijn aanvoer van olie toeneemt en de prijzen snel zijn gestegen. Hoewel de landen in de regio de problematiek van de jonge bevolking delen, wordt weinig aandacht besteed aan de verschillende wijze waarop landen daarmee omgaan, de toch uiteenlopende de regimes en economieën. Het is te simpel om te veronderstellen dat alle landen het breekpunt hebben bereikt, wel is duidelijk dat het tempo van hervormingen in een aantal landen zal worden opgevoerd. Het is echter onduidelijk of deze hervormingen, uitgevoerd door welk regime of welke regering dan ook, snel soelaas kan bieden voor de baby-

boomgeneratie van die landen. Immers, de grote afhankelijkheid van olie- en gasexporten blijft en deze sector is nu eenmaal kapitaalintensief. Daarbij komt ook nog dat veel werk in olieproducerende landen wordt verricht door geïmporteerde arbeid.

Brussel

Het effect van een forse olieprijsstijging op de fragiele Europese economieën drijft de, vooral journalistieke, adrenaline naar nog grotere hoogten. Met name de zuidelijke lidstaten verkeerden al in zwaar weer en de ongedurigheid in eigen land en aan de andere kant van de Middellandse Zee is verontrustend. De ontevredenheid over de bezuiniging en algemene teruggang in de koopkracht is al groot. Een prijsstijging van de brandstofprijzen zal niet goed vallen. Toch hebben de Europese leiders gekozen voor een model van toekomstige economische ontwikkeling, gebaseerd op relatief dure energie. De economie zal daaraan moeten wennen, maar vooral het verhaal zal daaraan moeten worden aangepast. De huidige olieprijsen zijn juist een duw in de rug voor de duurzame plannen. De zorgen om de voorzieningszekerheid is in die zin een steun in de rug voor dat beleid. Er bestaat echter een verschil tussen de kortere en langetermijnperspectieven. Hoe Brussel dit gaat uitleggen is nog de vraag.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Energieraad.